

A SZECESSZIÓ MESTEREI A HEGYVIDÉKEN 5.

Jakab Árpád, a Virányosi tisztviselőtelep tervezője

Jakab Árpád 1861-ben született Kassán, s 1927-ben hunyt el ugyanott. Legismertebb épülete a helyi neogót Mátyás-palota, amelyet Géza fivérével saját házuként épített 1899-ben a városlal falon kívül. Építészdinasztia tagja, édesapja, Jakab Péter is e szakma képviselője volt.

A Jakab családhoz több eklektikus épület létrejött köztük Kassán. Építési vállalkozóként részt vettek a Hadtestparancsnokság, a Schalkház szálló és a Pártos Gyula tervezte szecessziós polgári iskola kivitelezésében.

A család 1908-ban Budapestre költözött, Jakab Árpád itt folytatta építészeti munkásságát. Nevét a Századforduló magyar építészete című könyv (Gerle János–Kovács Attila–Makovecz Imre, 1990) említi az 1914-ben épült II. kerület, Érmellék utca 9. számú villa és az 1911-ben épült szakolcai r.k. főgimnázium épületével kapcsolatban. (Forrás: wangfolyo.blogspot.hu.)

Nagy részben ő tervezte az 1910-es években épült Virányosi tisztviselőtelep családi házait. A telep történetéről Bognár Gábor művészettörténész 2012 nyarán a Virányosi Közösségi Házban tartott előadást. Az ebben ismertett kutatási eredmények segítségével szolgáltak a lakóteleppel kapcsolatos feltárási munkáimhoz.

A korra jellemző szecessziós stílusnál visszafogottabb eszköz-

zökkel készült épületegyüttes a Dániel út, a Kiss Áron utca és a Zirzen Janka utca mentén létesült postatisztviselők részére. A területet korábban – a budai szelíd, lankás dombvidékre jellemzően – szőlőültvények borították, csak a századforduló után kezdett benépesülni. A telep a Virányosdűlői Tisztviselő Lakóházépítő Szövetkezet szervezésében valósult meg. Az ötven telek közül huszonhét épült be, a világháború kitörésekor abbamaradt az építkezés.

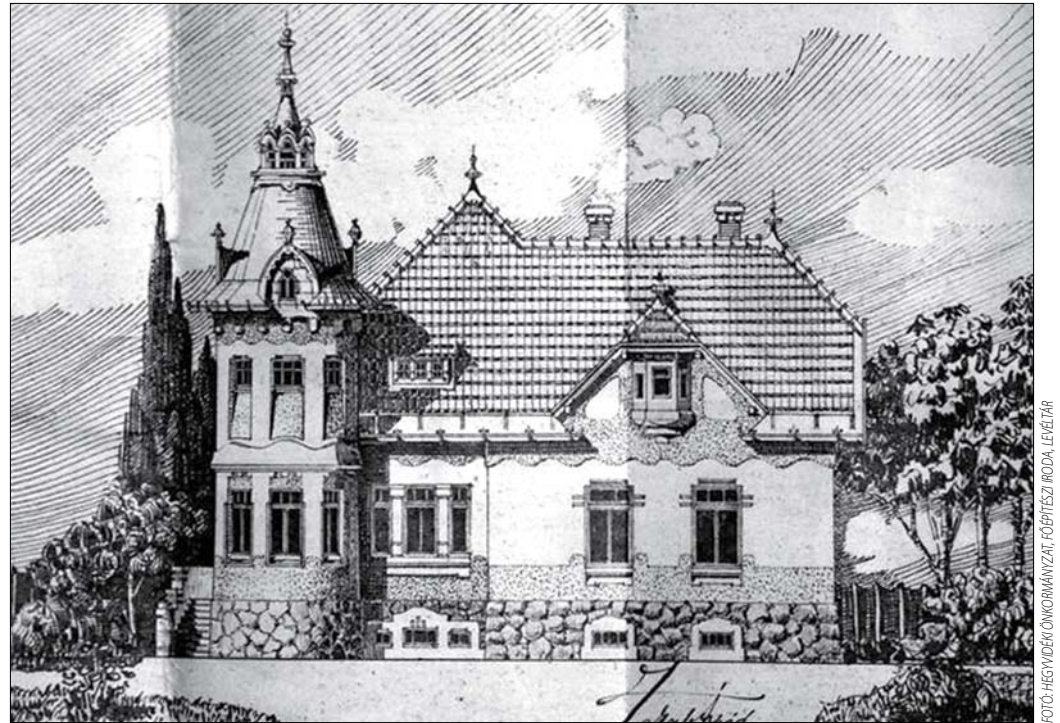
Ezt megelőzően a fővárosban több hasonló építkezés kezdődött, 1883-ban az Orczy-kert mellett, majd 1897-ben a

alkalmazása, de különböző felfogásban.

Árka épületei általában háromszintesek, az angol villaépítész, a finn nemzeti romantika hatását ötvözik a magyar népművészet elemeivel. A virányosi, többnyire földszintes házak homlokzatképzését a visszafogott, szerény díszítések használata, a szerven kialakított kovácsoltvas kerítések, kapuk jellemzik. Az eredeti homlokzati tervek gazdagon díszítettek, a megépült házak puritánabbak. A későbbiekben átalakították, bővítették őket, a díszítések nagy része nem valósult meg, vagy eltűnt.

Nincs két egyforma ház, ugyanis az épületek tervezése közben az ideköltöző lakók is megfogalmazhatták igényeiket, életvitelüknek megfelelően. A földszintes háztól eltérően a Kiss Áron utca 9. alatti épület emeletes, ezt eredetileg a telep kivitelezője, Adorján Dezső tervezte és építette. A közelmúltban igényesen felújították. (Forrás: Bognár Gábor előadása: Százéves a virányosi tisztviselőtelep – 2012. június 19.; Balázs Attila: Hegyvidéki városrészek, Virányos – Hegyvidék újság, 2012. október 24-i szám.)

Képzletbeli sétánk során tekintsünk meg néhány jellegzetes épületet a még viszonylag egységes képet mutató Dániel úton! Figyelemre méltó a Dániel út 2. alatti, földszintes sarokház, amely irányában bővítettek. Az eredeti homlokzati terv szerint díszítésekben gazdag, rusztikus természetű lábazon áll, igényesen megoldottak a kör alaprajzú saroktorony és az ablakok körüli részle-

A Dániel út 2. alatti, földszintes sarokház eredeti homlokzati terve...

tek, a kéménykiképzés kialakítása, az íves küpcserépek alkalmazása. A valóság ennél szegényesebb, de a homlokzati vakolatdíszítés, a majolikacsempe-berakás, a természetes lábazon, az ereszek farragott gerendavégéi, a nyílászárók, a díszes kerítés és a kovácsoltvas kapu eredeti állapotban megmaradtak.

A Dániel út 4. számú, L alakú, földszintes épületnél a nappali íves térkiesztése felett kiemelt, ívelt oromfal és a saroktorony oldja a szimmetriát. Az oromfali, az ablakok körüli díszítések eltűntek, de ma is látható a műves kerítés és a kovácsoltvas kapu.

A Dániel út 5/d alatti épületet Sziklai Zsigmond tervezte. Ki-

emelkedik az utcaképből, két-, illetve háromszintes, követi az erős lejtésű terepet. Jellegzetes az eredeti állapotot tükröző oldalhomlokzati lépcsőház kiképzése vertikális bevilágító sávokkal, valamint az erkélyek, a veranda kialakítása. Itt részleges felújítás történt, ám sajnos éppen az érdekes lépcsőházi homlokzati rész maradt meg.

A Dániel út 22. számú épület kétszintes, tetőtér-beépítéssel, tervezője Jónás Zsigmond és Jónás Dávid. Az alaprajz az utca felé kivételesen szimmetrikus. Az alsó szint rusztikus kőfal, a középső térbővület felett kiemelt oromfal látható, amely nem teljesen a terv szerint valósult meg.

Megmaradtak a homlokzati vakolatdíszítései, a természetes lábazon, az olombetéttel üvegezett faveranda, az ablakrácsok, a virágtartók és a lámpások.

A 15/2013. (IV. 30) önkormányzati rendelettel helyileg védetté nyilvánított tizenhárom épület. Ezek: Dániel út 2., 4., 5/d, 6., 8., 10., 16., 22., Kiss Áron utca 5., 9., 16., 18., Szarvas Gábor út 18. A rendelet az épületekről további részletes ismertetéssel szolgál. A Virányosi tisztviselőtelep eredeti házai, vidéki jellegükkel, kedvesek, barátságosak, harmonikusan illeszkednek egymáshoz, megérdemlik a helyi védelmet.

Beöthy Mária építész

...és ami végül megvalósult belőle

rákosliget telepe. A Hegyvidéken, a Kissvárbegy alján a Virányossal egy időben, 1910 és 1913 között jött létre az Árka Aladár által tervezett Bírák és ügyészek telepe. A virányosira és erre is jellemző a szecessziós stílusjegyek

Reflektorfényben a Budai cserkészek

A Hegyvidéki Historiák sorozat új kötetét mutatták be a MOM-ban

Lengyel Zoltán Budai cserkészek című könyvét mutatták be februárban a MOM Kulturális Központ kupolatermében. A szerzőt és a megjelenteket Pokorni Zoltán polgármester köszöntötte. „A cserkészet az én korosztályom számára nem közvetlenül megélt élmény. Hallottunk róla a szüleinktől, a rendszerváltás után

völegesen is részt vettek a rendszerváltás utáni újrarendezésben, és helyell-közzel megtalálták a fiatalokat, akik képesek átvenni tőlük ezt a feladatot – fogalmazott a polgármester. – Nagyrészt róluk szól ez a könyv, és helyes is, hogy őket megörökítsük, mert a kerületi cserkészvezetőknek komoly szerepük volt az országos

A könyv szerzője számos érdekes részletbe avatta be népes hallgatóságát. Beszélte a cserkészet megalapítása körüli ellentétéről, és elmondta: annak ellenére, hogy a rend és a fegyelem manapság az egyenruhához hasonlóan „nem trendi”, ezeket a cserkészet pozitívumainak tartja. „Mindezek felett azonban a legfontosabb erénye az,

pedig láttunk kísérletet az egykori cserkészet újraélesztésére. Hogy ez a kísérlet befejeződött-e, vagy csak egy fázisánál tart, azt nehéz lenne eldönteni” – mondta, majd hozzátette, polgármesterként nemcsak szurkol ezeknek a kezdeményezéseknek, de igyekszik évről évre támogatást is nyújtani ahhoz, hogy a létrejött cserkészcsapatok megerősödjének, és folytathatják az elődök által gyakorolt hagyományokat. „Külön köszönet és hála azoknak az egykori vezetőknek, akik a cserkészszervezetek úttörőszerepével való kényszer-összeolvadásának éveit követően kitartottak fiatalok eszményeik mellett, te-

cserkészmozgalom újrászervezésében és mai működésében.” A Hegyvidéki Historiák sorozatot 2003-ban indította útjára az önkormányzat, és az eltelt tíz évben tizenkét kötet jelent meg – mondta el Balázs Attila, a Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény és Galéria igazgatója, aki emlékeztetett: a Budai cserkészek szerzőjének nem ez az első könyve a sorozatban, hiszen a Márton-hegy történetét is ő dolgozta fel. „Lengyel Zoltán évtizedek óta a kerület lakosa, aki amellyel, hogy parancsnokként sokáig vezette a budai cserkészeket, más területeken is részt vett a Hegyvidék felvirágztatásában” – emelte ki.

hogy valláskerölcsi alapokon áll” – hangsúlyozta Lengyel Zoltán, aki néhány mondatban felvillantotta a szövetség huszadik századi, viszontagságos útjának meghatározó képeit. Dr. Kollega Tarsoly István történész, a kötet szerkesztője és kiadója elárulta, a kézirat már öt éve készen állt, mindössze az utolsó része, az adattár várt frissítésre. „Amit a Budai cserkészekben olvashatunk, több, mint amit a szakirodalom tár fel előttünk – méltatta a könyvet a történész –, hiszen Lengyel Zoltán személyes élményekkel is tarkítja a történetet.”

J. Zs.

A Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény és Galéria

történeti pályázatot hirdet

Mesélnek a Hegyvidék házai címmel

Milyen volt az élet a Hegyvidéken egy emberöltővel ezelőtt? Milyen nyomokat hagytak a történelem viharai az épületeken és az itt lakók életében? Hogy vészelté át az Ön lakóháza a második világháborút? A hegyvidéki házak, épületek számtalan izgalmas történetet hordoznak. Kíváncsiak vagyunk az Ön házában, utcájának meséire, anekdotáira. Milyen volt a lakók házhöz fűződő kapcsolata? Élt az Ön szomszédságában híres, érdekes ember?

Ha kedvet érez rá, tegye közkinccsé házában történetét, küldje el nekünk legfeljebb 9000 karakter (körülbelül 3 db A/4-es oldal) terjedelemben!

A történeteket 2014. szeptember 5-ig várjuk az info@hegytortenet.hu címünkre. A beküldött munkákat szakmai zsűri bírálja el, a legjobb történeteket beküldők könyvcsomagot kapnak, írásukat pedig megjelentetjük.

A zsűri elnöke **Bereményi Géza** író, kerületünk díszpolgára.

Kapcsolat:

Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény és Galéria
1126 Budapest, Beethoven utca 1/b
www.hegytortenet.hu
Bánpataki Ádám
bánpataki.adam@hegytortenet.hu
061/457-0501)

HEGYVIDÉKI
HELYTÖRTÉNETI GYŰJTEMÉNY
ÉS GALÉRIA

www.facebook.com/HegyTortenet